

Rezumat

Habitatul epocii arpadiene din Câmpia Nirului și

Câmpia Eriului

- Teză de doctorat –

Cuvinte de cheie: epoca arpadiană, geografia istorică, arheologia peisajului, ceramica arpadiană, marcă de graniță.

CUPRINS

1. PREFAȚĂ.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2. INTRODUCERE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3. METODOLOGIE ȘI TERMINOLOGIE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
4. DESCRIEREA GEOGRAFICĂ ȘI ECOLOGICĂ AL TERITORIULUI CERCETAT	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
4.1 Geografia Campia Nirului.....	Error! Bookmark not defined.
4.2 Geografia văii Ierului	Error! Bookmark not defined.
4.3 Date privind istoria climei pentru regiunea Ierului și a Nirului	Error! Bookmark not defined.
4.4 Vegetația și fauna Campia Nirului.....	Error! Bookmark not defined.
4.5 Vegetația și fauna valea Ierului.....	Error! Bookmark not defined.
5. ISTORICUL CERCETĂRII AL EPOCII ARPADIENE PE VALEA IERULUI ȘI A CAMPIA NIRULUI	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
6. TERITORIUL CERCETAT ÎN LUMINA DOCUMENTELOR ISTORICE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
6.1 Mențiuni în documente istorice referitor la geografia văii Ierului și a Câmpia Nirului	Error! Bookmark not defined.
6.1.1 Studii asupra cercetărilor geografia istorică asupra teritoriului cercetat.....	Error! Bookmark not defined.
6.2 Descrierea geografie istorică asupra teritoriului cercetat	Error! Bookmark not defined.

7. STABILIREA SISTEMULUI DE AȘEZARE ARPADIANĂ PE VALEA IERULUI ȘI PE CÂMPIA NIRULUI.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
7.1.1 Arheologia peisajului și formarea sistemului de așezare arpadiană	Error! Bookmark not defined.
7.1.2 Problematika sistemului de marcă de graniță.....	Error! Bookmark not defined.
7.2 Căpleni, ca centru de gîntă.....	Error! Bookmark not defined.
7.3 Sistemul de așezare al paraului Negru de pe Câmpia Nirului	Error! Bookmark not defined.
7.4 Sistemul de așezare al văii Ierului	Error! Bookmark not defined.
7.5 Sălacea	Error! Bookmark not defined.
8. CUTURA MATERIALĂ ARPADIANĂ, PROBLEMATICA DESCOPERIRILOR ARHEOLOGICE P VALEA IERULUI ȘI CÂMPIA NIRULUI	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
8.1 Caracteristici generale ale ceramicii din epoca arpadiană	Error! Bookmark not defined.
8.2 Decorația ceramicii din epoca arpadiană	Error! Bookmark not defined.
8.3 Datarea decorației roțiței dințată.....	Error! Bookmark not defined.
9. MATERIALUL ARHEOLOGIC DIN EPOCA ARPADIANĂ AL AȘEZĂRII VÁLLAJ- HATÁRÁTKELŐ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
10. MATERIALUL ARHEOLOGIC DIN EPOCA ARPADIANĂ AL AȘEZĂRII NYÍRCSAHOLY-SZENT MIKLÓS	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
11. FENOMENE DE AȘEZĂRI ARPADIENE ÎN VALEA LUI MIHAI ȘI ÎMPREJURIREA LUI.	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
11.1 Valea lui Mihai-Jánostelke	Error! Bookmark not defined.
11.1.1 Căzănele de lut.....	Error! Bookmark not defined.
11.1.2 Oale.....	Error! Bookmark not defined.
11.2 Valea lui Mihai vatra satului.....	Error! Bookmark not defined.
11.2.1 Valea lui Mihai-Str. Ady Endre nr. 11	Error! Bookmark not defined.
11.2.2 Valea lui Mihai-Curtea școlii generale Zelk Zoltán	Error! Bookmark not defined.
12. REZUMAT	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
13. CATALOGUL AȘEZĂRILOR.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
14. BIBLIOGRAFIA	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
15. ANEXE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

Mai mult de patru zeci de ani a trecut de când Janos Nemeti în 60 a început cercetarea materialului arheologic al epocii arpadiană pe Câmpia Careiului și a văii Ierului. În teza mea de doctorat pe baza acestor cercetări aş vrea să modelez habitatul din epoca arpadiană pe Valea Ierului și pe sud-estul câmpiei Nirului. Cercetarea domnului Janos Nemeti a fost extins pe zona Valea lui Mihai și pe microregiunea sud-estul câmpiei Nirului, care actual se află în Ungaria.

Lucrarea mea nu are intenția de a fi o descriere geografică istorică a întregului teritoriu cercetat, fiindcă ar depăși limitele descrierii materialelor arheologice. Materialul arheologic a ieșit din cercetări de teren și numai o mică parte au fost găsite în săpături arheologice. Pentru că materialul arheologic devine din periegeze de teren astfel nu putem face o descriere totală a materialelor numai o descriere ale artefactelor găsite. Intenția mea prin prezentarea acestor artefacte este localizarea așezărilor arpadiene. Astfel după descrierea materialelor cel mai important este crearea unui catalog al așezărilor din teritoriul cercetat. Modelarea sistemului lor în habitat după regulile geografiei istorice și după folosinței de teren în evul mediu. Astfel aş vrea creezi o imagine cât mai întregă al habitatului arpadian. Am încercat să urmez ca principiul de bază, că peisajul este o unitate și toate elemente în ele se leagă structural în această unitate. Prin urmare, nu este posibilă analizarea elementelor individual în peisaj fără a discuta despre celelalte elemente ale sistemului. Astfel, am încercat să descriu zona prezentată cât mai detaliat. În prima parte am prezentat delimitarea geografică a zonei, care în sine este un sistem problematic separat, apoi formarea geologică a acestuia, ceea ce cred că este foarte important deoarece este baza formării geografice. În procesul acestei formări a unui zonei generează resurse și resurse speciale. Topografia zonei influențează hidrologia teritoriului, care afectează formarea vegetației și a faunei și fertilitatea solului. În funcția acestor fenomene, o comunitate omenească se stabilește în zonă și își dezvoltă sistemul lor de așezare în funcție de ce fel de economie are și antropomorfizează mediul înconjurător.

Bazându-mă pe marile lucrări istorice asupra zonei studiate, am luat în considerare trei factori importanți în analiza surselor scrise.

Primul factor este descrierea peisajului medieval și orice tip de date legate de peisaj. Localitățile menționate în Evul Mediu și granițele existente reprezintă date importante care dezvăluie relația dintre diferitele forme de ordine socială din epocă.

Al doilea factor este prima apariție așezărilor în surse scrise.

Al treilea este etimologia numelor așezărilor, care pot indica evidențe importante asupra originea sau evoluția lor, care nu sunt menționate în diplome. Cred că este important aceste

date, care am prezentat într-un tabel și apoi am adăugat datarea descoperirilor. Astfel, pentru o așezare dată, obținem un set de date relativ complex, pentru a adânci informațiile despre ele. Una dintre cea mai importantă parte ale disertației mele este catalogul pe care l-am făcut după modelul „*Lucrării de Topografiei Arheologice a Ungariei*”. Acesta include toate siturile arheologice găsite în zona studiată: 82 de situri din 43 de așezări, în principal urme și fenomene de așezări. Marea majoritate a descoperirilor mele arheologice sunt ceramică. Datarea acestui tip de artefact este mai puțin sensibil, deci analiza sa este valabilă doar într-o perioadă de timp mai mare. Epoca Arpadiană este în principiu împărțită în trei părți: Descălecatul și epoca arpadiană timpurie 895-1095 (secolul 9-11), epoca arpadiană mijlociu 1095-1242 (secolul 11-12) și epoca arpadiană târzie 1242-1301 (Secolele 12-13). Datarea ceramicii nu poate fi făcută în astfel de cadre înguste, există suprapuneri care complică datarea ceramicii din epoca arpadiană. Prin urmare, în disertația mea în cazul majoritar mă ocup de constatările așezărilor din faza evoluată ale epocii arpadiană. Analiza descoperirilor din faza timpurie, am făcut unde pot fi analizate în contextul lor, gropi închise. În cazul ceramicii din faza timpurie, care provin din cercetări de teren datarea este incertă, se poate manipula numai cu datarea într-un termen lung. La analizarea sistemului de așezare într-un capitol separat, discut microzonele actuale ale zonei cercetate, evidențiind legăturile locale între ele și descoperirile arheologice. Separat prezint siturile arheologice unde au făcut săpături arheologice. La crearea hărților am folosit programele Global Maps 15 și Qgis 3.0 și Arcgis 10.

O mare dificultate a fost determinarea zonei de cercetare, pentru că în unele zone granițele microzonelor nu sunt clare. Astfel am ales analiza microzonelor sud-estul Câmpia Nirului, Câmpia Careiului (mai nou Câmpia Careiului-Valea Lui Mihai) și valea Ierului.

La mijlocul pleistocenului pe zona nordică a Câmpiei Alföld s-a întâmplat o serie de evenimente importante. Zonele de 150-200 de metri au început să scufunde, astfel cursurile râurilor au devenit mai rapide, iar la poalele munților au început să construiască o aluviune mare. Această construcție s-a continuat până la pleistocen târziu când pe startul panonic a fost depus un strat de 150-160 m. În această perioadă râurile Latorca, Borsava, Tisa, Someș s-a curs în Valea Ierului. La sfârșitul perioadei pleistocene lângă cursurile râurilor un rol foarte important a avut vântul, care a început să extindă aceasta aluviune în partea nord-estică a câmpiei Alföld. Aceasta aluviune a avut o pantă de direcție nord spre sud. Pentru că toate suprafața s-a înălțat nu a mai primit curs viu de apă. În aceasta stagiul cel mai important element de modelare a suprafeței a fost vântul. Cel mai important element a fost nisipul zburător care a avut o grosime de câțiva centimetri până la 25-32 de metri. Acest nisip zburător s-a amestecat

cu loess formând un strat fertil. Vântul s-a format dune de nisip și între aceste locuri inter dune s-au format lacuri numit de localnici „nyírvízlapos”. Malurile acestor lacuri au fost ideale pentru așezări umane.

În acest proces s-a format și valea Ierului, care are 1437 de km² 65.000 de hectare. Structura geologică a văii are la bază un strat cristalin din era paleozoică peste care sunt sedimente din era cretacică, baden, sarmatică și panonică. Acest strat cristalin s-a scufundat formând un șanț tectonic, care leagă Depresiunea Tisei Superioară și Bazinul Crișurilor. Valea propriu zisă s-a format între Câmpia Nirului și Platoul Marghita-Tășnad. Analizele geologice au arătat că cel mai important loc de scurgere a râurilor din nord-estul bazinul Panonice. Când zona s-a înălțat și Depresiunea Someșului s-a scufundat râurile Tisa, Someș și Crasna a părăsit valea și au luat o curgere de direcția vestică. Astfel începând de era holocen valea este ocupat de râul Ier. Scurgerea normală din pleistocen a fost blocat astfel a început procesul de umplere a văii, formând o vastă zonă mlăștinoasă prin care lent curgea Ierul. Valea Ierului este culoarul între Câmpie piemontană Marghita și Câmpia Careiului. Cel mai înalt punct este la Otomani (159 metri). Valea Ierului este o formațiune geologică unică. Înainte de asanarea din 1965 localnicii au definiat astfel: „*nu este nici râu, nici canal, nici mlaștină, dar din fiecare are câte ceva*”. Cele mai importante afluenți al Ierului sunt: pe partea dreapta Checheț, Cehal, Valea Santăului, pe partea stânga Vetij gat, Ierul rece, Ganaș, și Moka. Cel mai important tip de sol este lutul roșu și se află pe terasele văii.

În perioada arpadiană (secolele 10-13.-lea) în clima Europei s-a întâmplat o schimbare importantă așa numit clima mică optimă medievală, când după reconstrucții climatice istorice între secolele 8 și al 13-lea clima a fost mai avantajoasă, mai caldă, dar și mai umedă pe zona continentală internă însă mai aridă. În Bazinul Carpatic în perioada aceasta viața de vie s-a răspândit către nord, limita pădurilor sau restrâns cu 100-200 de metri în munți. În perioada aceasta perioada cea mai frigă a fost între anii 1090-1179. Iarna între perioada 1180-1209 au fost mai calde, care au fost una în ultimul mileniu cea mai mică medie a temperaturii de iarnă. În Bazinul Carpatic după analizarea ghețarilor clima mică optimă medievală a fost între anii 800-1250. Documente scrise asupra climei în Bazinul Carpatic pe aceasta perioadă sunt foarte rare, de exemplu în Bătălia de la Ménfő în anul 1044 Samuel Aba regele Ungariei, a fost învins de către trupele Henrik, imperatorul Sfântului Imperiu Roman, din cauza unei furtună de praf, indicând că în aceasta perioada clima este aridă. În februarie 1074 regele Salamon trece cu armatele sale Tisa înghețată. În zona noastră mlaștina de la Bátorliget se restrânge și a fost transformat într-un lac artificial. Acest climat s-a terminat la sfârșitul secolului al 13-lea.

În zona cercetată vegetația principală pe terasele mari au fost păduri de stejar iar în zonele joase acoperită de apă apar trestii și rogoz pe malul acestor lacuri apar luncile mlăștinoase, care sunt ideale pentru pășunea animalelor. Printre animal de talii mari apare cerbul, căprioara, mistrețul. Însă cea mai importantă sunt diferite specii de pești cum ar fi somnul, știuca, carpul, carasul și țiparul în jurul căruia a fost făcut o întreagă industrie.

Istoricul cercetării a epocii arpadiene s-a început din secolul al 19-lea, când au început cartografierea modernă a Bazinului Carpatic. Însă cercetarea așezărilor arpadiene nu are o istorică lungă. După încercările de la sfârșitul secolului al 19-lea și la începutul secolului al 20-lea metodologia modernă a fost făcută de către István Méri în anii 1950, munca lui a fost continuată de către elevii săi mai ales de către Júlia Kovalovszki, în anii 70-80. După 1990 pe teritoriul Ungariei a început o nouă eră în arheologia când au fost începute investiții mari de construcții, care neapărat au fost cercetate preventiv cu săpături pe suprafețe mari. După calculația lui Miklós Takács de la anul 1990 au fost găsite între 414-449 de așezări sau părți din așezări arpadiene au fost găsite. În zona noastră prima mențiune despre așezări arpadiene este din 1907 când Vende Aladar a săpat pe teritoriul mănăstirii Ecsed-Sárvár. În 1943 Ernő Andrassy, arheolog amator, pe teritoriul Valea lui Mihai-Jánostelke a săpat secțiuni pentru a controla zona de unde au fost culese cioburile de pe suprafață datate pe perioada arpadiană. Tot dr. Andrassy a fost cine a fondat un muzeu în Valea lui Mihai și în catalogul scris în 1954 menționează 14 situri din secolul 10-13-lea. Tot în 1954 în legătura cu săpături arheologice din cetatea Bihor, Mircea Rusu menționează așezările din secolele 9-11-lea de pe Valea Ierului. Un prieten foarte bun al lui a fost parohul din Ciumești Gyula Kovács, care după pilda lui Andrassy, a început colecționarea materialelor arheologice provenind din arăturile adânci introduse în anii 50 în Ciumești. Această colecție a fost cumpărat în trei părți de către Muzeul din Baia Mare în 1961, de către Muzeul din Satu-Mare 1967 și de către Muzeul din Carei în 1977. În anii 70 a fost făcut o campanie lungă pentru găsirea mănăstirii din Ecsed-Sárvár, astfel au fost făcute o serie de săpături arheologice pe locul mănăstirii conduse de către Kalman Magyar. În 1983 Sever Dumitrașcu menționează într-un articol așezările medievale timpurie pe valea Ierului. În 1999 apare repertoriul arheologic al Careiului unde Janos Nemeti a cules și punctele unde sunt menționate așezări din epoca arpadiană. Ioan Crișan în cartea s-a ocupat cu despre așezările rurale medievale din Crișana . Lângă publicații arheologice sunt foarte importante lucrările istorice care ating zona noastră cercetată cele mai importante sunt cartea lui Zsigmond Jakó care se ocupă cu comitatul Bihor și a lui Ferenc Maksai care se ocupă de comitatul Sătmar. Amândouă au ajuns la concluzie că sistemul de așezare pe malul mlăștinii

Ecedea este parte a marca de graniță timpurie al Regatului Ungar. Tot la această părere a ajuns György Györffy care în munca sa monumentală extinde analizarea așezărilor cu analiza economică. Cel care continua munca lui pe comitatul Sătmar este fostul director al Muzeului din Nyíregyháza Péter Németh, în cartea sa apărută în 2008 descrie istoria medievală a comitatului Sătmar. Lângă apariția așezărilor în documente scrise originea numelui lor sunt foarte importante. În zona noastră cercetată etimologia numele satelor cel mai important este originea slavă a numele așezărilor indicând o populație slavă pe malul mlaștinii Ecedea.

Cum a arătat valea Ierului și sud estul Câmpia Nirului în perioada arpadiană, reiese din documente istorice. Prima mențiune a Câmpiei Nirului este datată din anul 1109 în Gesta Ladislai regis, și în timpul evului mediu a fost menționat ca district, provincie. Din documente istorice, chiar dacă parțial, dar putem reconstrui teritoriul. Pe zonele mai înalte avem păduri imense, cel mai mare se întinde între Carei și Pișcolt la vest se întindea până la Tisa. Cursul râului Ierului în evul mediu, mai ales în evul mediu nu putem reconstrui. După cum reiese din documente istorice râul curge în șanțul tectonic fără a avea o albie majoră. Prima dată este menționat la Anonymus ca Omsóér, în documente istorice apare numai în 1320, iar numele Érmellék apare numai în anul 1445. Prin oglinda documentelor istorice putem zice că teritoriul discutat este o zonă foarte fertilă ideal pentru stabilirea oamenilor, spre nord se află mlaștina Ecedea, cea mai mare mlaștină eutrofă din Europa cu un teritoriu de 400 km², iar spre est se află valea Ierului cu zona mlăștinoasă într-un șanț mare de 4-14 km și lung de 90 de kilometri. Aceste două structuri formând o microzonă, care se poate apăra ideal fortificațiile au fost puse la locurile unde se poate trece zonele mai joase, blocând căile de accese. Aceste fiind punctele de cheie strategice pe microzona noastră. Dacă analizăm microzona din punct de vedere al arheologiei peisajului, după regula de "*in site and off site*" putem zice, că toate așezările sunt plasate pe zonele unde se întâlnesc măcar două tipuri de soluri, pe Câmpia Nirului în zona de contact cu Câmpia Careiului, iar în Valea Ierului pe terasele mari și pe promontorii. Aceste zone sunt foarte ideale pentru cultivarea plantelor diferite, zonele joase sunt bogate și ideale pentru pescărit și vânat. Malurile mlaștinilor și terasele sunt ideale pentru creșterea animalelor care are cea mai importantă parte în economia diferențiată în terenurile inundabile.

Sistemul de așezare arpadiană în aceste condiții a fost stabilită în microzona. Când triburile maghiare a ocupat teritoriile joase a Bazinului Carpatic, care a fost cea mai ideală pentru economia lor și teritoriul nostru a fost ocupat. Dar după cum se vede din documente istorice instalarea instituțională a Regatului Ungar a început la al doilea jumătate a secolului 11-lea, când gintele, care au apărat granițele vestică a Regatului Ungar au primit proprietăți pe

malul mlaștinii Ecedea unde au fost stabilite și centrele lor, cum ar fi ginta Kaplony cu centrul la Căpleni și sau ginta Gut-Keled centrul la Sárvár. Unde conform legislației dată de Ladislau I (1077-1095) au construit o cetate de pământ și pentru răspândirea creștinismului o mănăstire. Partea superioară a valea ierului au fost colonizat de către populație de hospes, iar zona cea mai importantă, Sălacea și vecinătatea lui a fost fortificat și administrat direct de către regele Ungariei, la sud de această teritoriu au fost plasate secuii. Militarizarea și stabilirea zonei pune o întrebare? Oare ar fi parte a marcă de graniță nord-estică sau nu teritoriul nostru. Fiindcă nu apare în nici un document acest fapt și nu putem zice din punct de vedere arheologic acest lucru dar după plasarea fortificațiilor și a centrelor de ginte se pare că avem treabă de o parte a marcă de graniță nord-estică a Regatului Ungar.

Materialul arheologic al sistemului de așezare este în mare majoritate ceramică. În general tipologia ceramicii epocii arpadiene este foarte simplă. În prima fază avem o variație foarte bogată a tipologiei. Avem diferite forme de vase borcane, care au origine în olăritul epocii avară târzie, în general făcut la roata olarului înceată, au o pastă zgrunțuroasă, ornamentat mai ales a partea superioară a vaselor, cu o combinație de linii în val și paralele. Tăvițe de lut făcut cu mână. Iar cu Descălecatul Ungar apar alte tipuri care au origine estică, ca vas cu gât canelat, castron căldare de lut și diferite tipuri de vase de tip butelie. Această variația bogată este simplificată mai ales la mijlocul erei discutată și la începutul secolului al 14-lea iarși pătrund, mai ales din Occident, tipuri noi de vase.

Cel mai important și caracteristic al olăritului arpadian sunt căldările de lut. Acest tip de ceramică, după tipologia lui Miklós Takács, are patru tipuri:

- căldare de lut în formă de castron.
- căldare de lut în formă de găleată.
- căldare de lut în formă de oală.
- căldări de lut cu fund rotund, care mimică căldările de lut din metal.

Ultima este cea mai răspândită în Bazinul Carpatic și este cea mai comună. Are două tipuri una cu formă conică și una rotunjită. În general pe teritoriul nostru avem tipul patru. Numai într-un singur caz avem tipul al treilea de la situl Nyírmeggyes-Papos hegy.

Ornamentica ceramicii arpadiană este foarte simplă și în general se poate data ceramica. Ornamentul linii în val și paralel în general dispare la începutul secolului 12-lea. Ornamentul

cu o singură linie se lărgeste de la mijlocul secolului al 11-lea, dar cel mai comun va fi în secolele 12-13-lea. Ornamentul făcut cu o singură linie în val apare la începutul secolului al 11-lea și este în folosință și în secolul al 13-lea.

Cel mai important ornament al epocii arpadiene este ornamentul făcut cu roțițe dințată. Inițial acest ornament a fost datat cu monede de la jumătatea secolului al 11-lea, dar după cercetările moderne și analizele C14 putem data mai devreme, pe secolul a 10-lea.

Prezentarea materialului arheologic din zona cercetată este făcută prin prezentarea săpăturilor de mici dimensiuni din zonă, unde am avut acces la materialul arheologic și la documentație. Am optat la opțiunea asta pentru că în mod corect numai astfel pot prezenta materialul arheologic descoperit. Astfel a fost analizat situl Vállaj-Határátkelő, unde în anul 2003, înainte de lucrărilor la țevi de gaze care alimenta vama au fost făcute sondaje preventive în tronsonul rețelei. În urma acestora au fost găsite urmele unei locuințe datate în secolele 12-14.-lea. Nu am putut constata mai multe pentru că șanțul săpat a fost pre îngust și au fost prinse numai părțile unor complexe arheologice. Un singur complex este foarte interesant (CX 29) care se poate lega de reducerea limonitului (minereului de mlaștină). Acest fiind singurul complex în toată zonei cercetate care se poate lega de profesia respectivă. Are o formă ovală foarte îngustă având la fundul gropii o adâncitură. A fost puternic ars și în complex au fost multe bucăți de limonitul redusat cu fragmente ceramice arpadiene datate pe secolele 11-12-lea.

Un alt sit foarte interesant este Nyírcsaholy-Szent Miklós unde fostul director al muzeului din Nyíregyháza a săpat 1984 pentru a căuta mănăstirea. Însă a găsit o locuință adâncită datată pe perioada arpadiană timpurie, datată între secolele 10-11-lea. Materialul arheologic din locuință adâncită au fost foarte bogate fiind găsite în materiale ceramice lucrată cu mana probabil o tradiție din perioada avară târzie, dar și ceramică arsă în culoare albă. Obiectul cu datare cea mai bună a fost un cuțit. Tipul acestui cuțit sunt găsite în cimitirele timpurii din epoca arpadiană datate pe secolele 10-11-lea, pe tot teritoriul al Câmpiei Alföld, cum ar fi din Tiszaeszlár-Bashalom, Tiszavasvár-Aranykerti temető, Ikervár-Virág utca. Putem zice că locuința adâncită este o dovadă pentru folosirea terenului în timpul Descălecatului ungar. Cea mai importantă zonă de cercetare a fost zona Valea lui Mihai. Aici prin observarea lucrărilor de pământ și prin periegezele repetate au fost găsite multe urme de așezări din epoca arpadiană. Cea mai importantă este Valea lui Mihai-Jánostelke. Prin urma unor serii de periegeze a fost identificat așezarea Tárnoktelke pe hotarul Jánostelke. Pe teritoriul acestei

așezare au fost organizat săpăturile arheologice făcut de către dr. Andrásy Ernő. În urma mișcărilor al nisipului de zburător acest sit a fost acoperit, numai în anii 2000 au fost descoperit când din cauza defrișărilor de păduri nisipul zburător a început să mișcă iarăși. Astfel au fost descoperite urmele de locuințe, urmele vetrelor de foc și alte complexe arheologice.

Această așezare se află pe malul stâng al pârâului Füzék, pe un șir de dune de nisip care sunt înconjurată de mlaștini mici. Împrejurimea așezării a fost foarte important pentru că în zonă a trecut drumul de sare de la Sălacea. Acest sat este menținut prima dată în 1335, dar materialele arheologice se poate data mai devreme, pe secolele 11-13 lea. Toate fragmente ceramice care au fost găsite sunt lucrate la roata olarului cu turație mică, au o arsură neutrală, majoritatea fiind arsă secundară. Dintre tipurile de ceramică se află căldările din lut și oalele. Căldările din lut sunt, după tipologia lui Miklos Takacs, de tip II/D, tip cel mai comun din perioada arpadiană. Oalele sunt cea mai comune forme din perioada arpadiană, au fost formate cu roata olarului de turație medie după ce a fost mănuit suprafața lor. Ornamentele sunt de două tipuri linii paralele și linie în val. În general se poate spune că așezarea a fost foarte bogată.

Pe teritoriul satului Valea lui Mihai pe strada Ady Endre au fost găsite urme de locuințe probabil aparținând epocii arpadiene din secolele 11-13-lea. Aceste urme sunt legate în siguranță la faza arpadiană a satului.

În catalogul așezării sunt înșiruite materialele arheologice găsite pe 82 de situri din raza de 43 de sate. Catalogul cuprinde materialele găsite pe toate suprafața a zonei cercetate.